

Kamuoyunca yakından takip edilen ve 20.12.2009 tarihinden beri yürürlükte olan 5941 sayılı Çek Kanununu değiştiren 6273 sayılı Kanun 03.02.2012 tarihinde 28193 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yapılan değişiklikler ve yenilikler doğrudan doğruya tacirleri ve Bankaları etkilediğinden yayına yeni başlayan dergimizin ilk sayısında getirilen bu yeniliklerin bir bölümünü sizlerle paylaşmakta yarar görmekteyim.

-Yeni Kanun ile Çek hesaplarının açılması sırasında “Adli Sicil Kaydı” istenmesi zorunluluğu kaldırılmıştır. Önceki Kanunda çek hesabı açılırken istenen adli sicil kaydı artık istenmeyecek onun yerine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından tutulacak sicil kaydına bakılacaktır. Bankalar çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu kanun hükümlerine göre Merkez Bankasında tutulacak sicil kaydından araştırmak zorunda yani yasaklılık kontrolünde TCMB kayıtlarının esas alınacaktır. Ayrıca Bankalar ilgili kişi veya tüzel kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gereken özeni göstermek durumundadır. Sonuç olarak önceki yasaya göre hakkında işlem yapılan kişi için uygulanan adli nitelikteki yaptırım yeni yasa ile idari nitelikte bir yaptırıma dönüştürüldüğünden yasaklılık durumuna ilişkin kayıtların Merkez Bankasında tutulması bizce yerinde bir uygulama olacaktır.

- Çek yaprağında yer alması gereken unsurlara “basım tarihi” eklenmiştir. Bir çekte yer alması gereken bilgilere (çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin ünvanı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı) çek defterinin her bir yaprağına çekin basıldığı tarihin de yazılması zorunlu hale gelmiştir.

Yasanın Resmi Gazete’de yayınlandığı 03.02.2012 tarihinden itibaren 1 ay içinde Merkez Bankasınca çıkarılacak bir tebliğle, çek yapraklarında “basıldığı tarihe” yer verilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumda Bankalar en geç 31.12.2012 tarihine kadar tebliğle uygun şekilde basılmış çek karnelerinin kullanımına geçmek zorunda oldukları görülmektedir. Yani Bankaların 31.12.2012 tarihinden sonra müşterilerine verecekleri çek karnelerinde “basım tarihini” taşıması zorunludur. Dolayısıyla ellerinde mevcut eski tip, yani basım tarihi içermeyen ve müşterilerine henüz verilmemiş çek karnelerini imha etme yükümlülükleri doğmuştur.

Ayrıca, üzerinde baskı tarihi içermeyen eski çekler yönünden Bankaların sorumluluğunun 30.06.2018 tarihinde son bulacağı şeklinde bir düzenlemeye de yer verilmiştir.

- Bankaların çek bedelinin bir kısmını hamile ödeme sorumluluğu da miktar olarak artırılmıştır. Yasanın 3. maddesinde çekin ibrazı, ödenmesi ve karşılıksız çıkması durumları ayrı ayrı düzenlenmiş, 3. Maddede getirilen yenilik zaten var olan Bankaların çek bedelinin bir kısmını hamile ödemek şeklindeki Kanuni yükümlülüğü artırılmış ve önceki yasada yer alan 600TL bu değişiklikle 1000TL ye çıkarılmıştır. Esasen, bu yükümlülük eski yasada olduğu gibi hesap sahibi ile muhatap Banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmünde olup, bu maddedeki miktar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan fiyat endekslerindeki değişiklikler nazara alınarak Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenerek Resmi Gazete’de yayınlanmaktadır. Buna göre Bankanın sorumluluk miktarı 2011 yılı için 655,00 TL, 2012 yılı için 725,00 TL’ye yükseltilmişken yeni yasaya göre Banka sorumluluk tutarı her bir çek yaprağı için 1000TL ye

çıkarılmıştır. Bu hüküm karşısında çek müşterisi ile Banka mutabık kalarak hiçbir şekilde sorumluluk miktarını azaltamayacaklardır. Artırdıkları taktirde de bu hususun çek defteri üzerine kayıt edilmesi gerektiğini düşünmekteyim.

- **Bankaların çek bedelinin bir kısmını hamile ödemek şeklindeki kanuni sorumlulukları süre ile sınırlandırılmıştır.** Yasanın 3. Maddesine yeni bir fıkra eklenerek, çek'in üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren 5 yıl içinde ibraz edilmemesi halinde Bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğunun sona ereceği kabul edilmiştir. Bu durumda TCMB'nin yayınlayacağı tebliğe göre üzerinde baskı tarihi yer alacak şekilde basılacak çekler için bu süre 5 yıl olarak belirlenmiş baskı tarihinden itibaren 5 yıl içinde ibraz edilmemesi halinde bankaların o çeke ilişkin kanuni ödeme sorumluluğu sona erecektir.

Üzerinde baskı tarihi içermeyen eski çekler yönünden ise, 30.06.2018 tarihine kadar bankaya ibraz edilmemesi halinde muhatap bankanın, bu kanuna göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu da sona ereceği düzenlenmiştir.

-**Karşılıksız çıkan çek için Adli Para Cezası (adli para cezası ödenmediğinde hapis cezası olarak çektirilmesi mümkün olan) yerine sadece İdari Yaptırım düzenlenmiştir.** Karşılıksız çek düzenlenmesi halinde hamilin "şikayet hakkı" kaldırılmış bunun yerine savcılıktan "çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilmesi" talebinde bulunma hakkı tanınmıştır. Bu başvuru için 6 aylık süre tanınmıştır. Şikayet süresinin başlangıcının ibraz tarihinden itibaren 6 ay olacağı ve çekte cirosu bulunan ve çeki elinde bulunduran herkesin hamil olacağı kabul edilmelidir. Yeni yasayla, hamilin talebi üzerine Cumhuriyet Savcısı tarafından her bir çek yaprağı için çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verileceği düzenlenmiştir.

Cumhuriyet Savcılığınca verilecek yasak kararlarına karşı 5326 sayılı Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümlerinin uygulanması düzenlenmiştir. Yani Savcılık kararına karşı 15 gün içinde çek hamili veya keşideci Sulh Ceza Mahkemesine itirazın başvuru olacaktır. İtiraz mahkemesince verilen karar kesin olacaktır.

Bunun dışında dolandırıcılık kastıyla karşılıksız çek keşide edilmesi halinde keşideci hakkında ayrıca dolandırıcılık suçundan veya belgede sahtecilik yada başka bir suçun işlenmesi halinde ilgili diğer suçlardan ayrıca cezai takibat yapılabilecektir.

- **Yapılan bir diğer önemli değişiklik de matbu "hamiline" çek defteri yaprağı kullanmadan çek üzerine el yazısı ile hamiline yazılarak çek keşide edilmesi halinde hapis cezası kaldırılmış, yerine idari yaptırım getirilmiştir.** Matbu hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan el yazısı ile "hamiline" yazarak çek düzenleyen kişi hakkında, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlemesi yerine, her bir çek için Cumhuriyet Savcısı tarafından 300,00TL'sından 3.000,00TL'na kadar idari para cezasına karar verileceği düzenlenmiştir.

-**Yasaklamanın hangi hallerde kaldırılacağı hususu da değişiklikle hüküm altına alınmıştır.**

Yasak iki halde ortadan kaldırılabilir. Birincisi çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı TCMB kayıtlarına işlendiği tarihten itibaren 10 yıl geçmesi sonucunda Merkez Bankasınca resen silinmesi ve ilan edilmesi, İkincisi ise çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresinden itibaren işleyecek şekilde, 3095 sayılı kanuna göre ticari işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte çek bedelinin tamamen ödenmesi halidir. Tabii ki çek hamilinin talebini geri alması halinde de verilen yasak kararının kaldırılacağı açıktır.

Yeni yasa ile mevcut karşılıksız çek şikayetleri ile ilgili olarak soruşturma aşamasındaki dosyalar da Savcılıklarca, yargılama aşamasındaki dosyalar için mahkemelerde

çek hesabı açma ve çek düzenleme yasağı kararı verileceği, Yargıtay aşamasındaki dosyalar ise mahkemelerine iade edileceği ve ilgili mahkemeler tarafından duruşma yapılmaksızın yasaklama kararı verileceği de ayrıca düzenlenmiştir.

- **Mevcut değişiklikle zamanaşımı süresi 3 yıla çıkarılmıştır.** Yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu ve 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek Yeni Türk Ticaret Kanununda; hamilinin, çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma haklarının, ibraz süresinin bitiminden itibaren 6 ay geçmekle zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmektedir. Yeni yasayla yukarıda anılan Ticaret Kanun'larının ilgili hükümlerinde değişiklik yapılarak 6 aylık zamanaşımı süresi poliçe ve bonoda olduğu gibi 3 yıla çıkarılmıştır. Zaman aşımındaki bu değişiklik dolayısıyla, Bankalar, hesaplarına ibraz edilen çeklerde, hesapta kısmı karşılık bulunması ve hamil tarafından bu kısmi karşılığın kabul edilmemesi halinde hamil lehine uygulanan bloke süresini doğal olarak 3 yıla çıkarmak durumunda kalacaklardır.

-**Üzerinde yazılı ileri keşide tarihli çekler de bu değişiklikten etkilenmektedir.** Türk Ticaret Kanununda "çek görüldüğünde ödenir, çekte vade olmaz" şeklindeki düzenlemelere rağmen, uygulamada keşideciler çekin üzerine düzenleme tarihi olarak ileri bir tarihi yazarak, çekte vade uygulamasını fiilen gerçekleştirmektedirler. Hamil de çeki bu şekilde kabul etmekle çekin üzerinde yazılı vadeyi açıkça kabul etmiş olmaktadır. Ancak 2009 yılından bu yana çıkarılan yasal düzenlemelerle ileri keşide tarihi taşıyan çeklerin üzerinde yazılı gününden önce yani vadesinden önce ibrazı yasaklanmıştır. Önceki düzenlemeye göre 31.12.2011 tarihinde sona ermiş olan ileri keşide tarihli çeki ibraz yasağı, bu yasa değişikliği ile 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır. Yani ileri keşide tarihli çekin ibrazı 31.12.2017 tarihine kadar yasaklanmıştır.

Özetleyerek sadece önemli hususlardaki değişikliklere değinmekle birlikte 6273 sayılı Kanun ile 5941 sayılı Çek Kanununa getirilen düzenlemeler sonucu Çek Kanunu, Uluslararası hukuka daha uygun hale getirildiği kanaatini taşımaktayım.

Başka bir hukuki konuda buluşmak dileğiyle,
08.02.2012

Av. A.Nurcan Erol